

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ“

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Атанас Владиславов Славов

Член на научно жури в конкурс за придобиване на образователната
и научна степен „доктор”,
определено със заповед на Ректора № РД-38-653 / 13.12.2023 г.

Научна област: 3. Социални, стопански и правни науки,

Професионално направление: 3.3. Политически науки (Публична
администрация)

дисертационен труд на тема:

„Управленски процеси в съдебната система“

Дисертант:

Снежина Стоянова Календжиева-Великова

1. **Обща характеристика на дисертационния труд**

Дисертационният труд „Управленски процеси в съдебната система“ от **Снежина Стоянова Календжиева-Великова** е в обем от 272 страници и включва въведение, три глави и заключение. В текста са поместени 1 фигура, 5 таблици и 12 графики. Библиографията включва общо 229 източници, от които: 109 са научни публикации; 18 - нормативни актове, стратегически документи и други актове на държавни органи; 53 - доклади, препоръки, становища и други актове на международни правителствени и неправителствени организации, на техни органи и на институции на ЕС; 16 - съдебна практика на ЕСПЧ, Съдът на ЕС, Конституционния съд; 33 - доклади на български неправителствени организации и други институции, социологически и други проучвания. Източниците на английски език са 121, 107 - на български език и 1 - на немски език. Цитирането на използваните източници отговаря на установените академични стандарти.

В съответствие с академичните стандарти в дисертационния труд ясно са определени *обекта и предмета* на изследването, формулирани са тезата и изследваните хипотези (с. 6). Като *обект* на изследването са представени „*процесите на управление на съдебната система*“ като подходът е задълбочен и комплексен, изследващ не само нормативно установените и регулирани процеси и взаимодействия, но и фактически наложилите се практики, отношения и конвенции. *Предметът* на дисертационния труд фокусира изследователския интерес върху „*съответствието на нормативната уредба и практиката по управление на съдебната система с принципите на правовата държава и разделението на властите, международните стандарти в областта и изискванията за стратегическо управление в публичния сектор.*“. Тезата (с. 7) на дисертационния труд изследва възприетия модел на управление на съдебната система, въвеждащ в национален контекст т. нар. „*европейския модел на съдебен съвет*“, но наред с това очертава съдържащите се в националния модел дефицити и разлики, които водят до непълно съответствие на европейските стандарти в областта. Защитава се тезата, че „*преодоляването на основните за съдебната система проблеми и осигуряване на съответствие с европейските стандарти е възможно само ако има необходимото лидерство на съответните нива в системата, както и стратегическо управление на системата като цяло.*“

Целта е фокусирана върху задълбоченото изследване на проблемите на управлението на съдебната система като се предлагат възможни решения.

Методологията на изследването (с. 9-11) съответства на комплексността на разглеждания проблем. Използват се интердисциплинарни методи: анализ на нормативни, стратегически и международни документи, качествени методи, сравнителни методи, кабинетно проучване.

Както беше посочено, в структурно и съдържателно отношение дисертационният труд е организиран във въведение, три глави и заключение, следвайки стандартния подход в социалните науки. *Първа глава* е посветена на стандартите за независимост на съдебната власт. Последователно се анализира понятието за независимост на съдебната власт в контекста на съвременната публичноправна теория като се отчита и реалното прилагане на принципа в социален и управленски контекст. Представени са основните международни стандарти за независимост на съдебната власт като се изследва степента на съответствие на българската нормативна уредба и практика с тези стандарти. Анализиране е ролята на Европейския съюз (Европейската комисия) и Съвета на Европа (Венецианската комисия), както и други външни партньори и институции в процеса на реформиране на съдебната власт с цел постигане на стандарта за нейната независимост. Разгледани са видовете независимост на съдебната власт (независимост на отделния съдия, независимост на отделните съдилища и независимост на системата от съдилища; вътрешна и външна независимост; институционална и лична независимост; институционална и поведенческа независимост; негативна и позитивна независимост; *de jure* и *de facto* независимост). Въз основа на направения анализ се достига до извода, че уредбата на независимостта на съдебната власт в България не отговаря напълно на утвърдените международни стандарти, както и че подкрепата на европейски и международни институции и партньори може да изключително ценна за постигането на нормативни и институционални промени в страната, така че да се осигури съответствие и прилагане на тези стандарти (с. 77).

Във *Втора глава* са представени различните модели на управление на съдебната система в Европа като на този фон по-релефно са очертани спецификите на българския модел на управление на съдебната власт. Във взаимовръзка с управленските модели са разгледани и теоретичните основи на лидерството в контекста на управлението на и в съдебната система. Анализирана е практиката при последните проведени избори за членове на ВСС, за главен прокурор, председател на ВАС и последните два избора за председател на ВКС като са очертани проблемни аспекти, които крият риск за независимостта на съдебната власт. Различните анализирани модели на управление на съдебната система се отличават в зависимост от институционалните решения, които

дават относно институциите, отговарящи за някои основни функции като бюджетирането на съдебната система, назначаването, кариерното израстване, дисциплинарното наказване и освобождаването на магистратите, осигуряването и поддържането на необходимата материална база за осъществяване дейността на магистратите и организиране работата на съдилищата и прокуратурата, както и отношенията между тези субекти. В зависимост от различни класификации в теорията се разграничават и различните модели за управление на съдебната система - модел на управление чрез Министерството на правосъдието, модел на съдебните служби, модел на съдебен съвет, хибридни модели; модел на изпълнителната власт, партньорски модел, модел на автономно управление на съдилищата. Като се има предвид релевантността му за националния модел на администриране на съдебната власт, по-подробно е разгледан моделът на управление чрез съдебен съвет. Въпросите на *лидерството* в управлението на съдебната система са разгледани в български контекст като се стига до извода за решителната роля, която лидерството в политическите елити и в професионалната съдийска общност играе, за да се стигне до решителни реформи на управленския модел (с. 167).

Глава трета е посветена на стратегическото управление на съдебната система като във фокуса на изследването е анализът на съдържанието и изпълнението на Актуализираната стратегия за продължаване на реформата в съдебната система. Преди да се пристъпи към анализа на основния стратегически документ, са изяснени някои основни понятия и парадигми (стратегия, стратегическо управление и стратегическо мислене) в светлината на актуалните научни изследвания на български и чуждестранни учени. Последователно са анализирани мисията, визията, стратегическите и специфичните цели, залегнали в Актуализираната стратегия от 2014 г., като е отделено специално внимание и на Пътната карта към стратегията като ключов документ за реалното осъществяване на стратегическите цели чрез конкретни проектни дейности (промени в законодателството, организационни промени, въвеждане на е-правосъдие и др.). Направена е оценка на въздействието и оценка на изпълнението на стратегическия документ в съответствие с утвърдени методологии. Един от основните изводи е насочен към това да се подчертае необходимостта от стратегическо управление в сферата на съдебната система като цяло, което да насочва и задава рамката за отделните законодателни и организационни промени (с. 252).

В *заклучителната част* на дисертационния труд са представени резултатите от изследването, ограниченията в тяхната интерпретация, както и възможностите за бъдещи изследвания.

Структурата на дисертационния труд е логична и балансирана, обусловена от заложените изследователски цели и задачи и следваща от избраната методология. По този начин дисертантът убедително защитава формулираната теза.

2. Актуалност на изследваната тематика

Изследването на реформата на съдебната система е безспорно с висока степен на актуалност и значимост за българското общество. Прегледът на осъществените промени в Конституцията през последните 20 години неизменно показва, че в техния фокус е съдебната реформа, насочена преди всичко към структурните и управленските проблеми на системата (в т.ч. и последните конституционни промени от м. декември 2023 г.). - структура и състав на ВСС, мандати на основните органи, взаимодействие между тях. Качеството на управленските процеси в съдебната система е основна предпоставка за постигане на целите на правосъдието – справедливост, защита на правата и свободите на гражданите, правната сигурност. Независимото и справедливо правосъдие е основна гаранция за върховенството на правото и правовата държава. В този смисъл, изследователският интерес към тази материя се отличава не само със своята актуалност, но и с реална възможност направените изводи и препоръки да окажат непосредствено въздействие върху вземане на съответните институционални решения (управленски и законодателни).

3. Научни и научно-приложни приноси

Приносните моменти в дисертационния труд са свързани преди всичко с прилагането на концепции от науката за управлението (стратегическо управление и лидерство) към управлението на съдебната власт, както и на международните и европейски стандарти за оценяване на съответствието на конституционната и законодателна материя в тази сфера.

Посочените приносни моменти и научно-приложни резултати отговарят на академичните стандарти в научната област и професионалното направление, в което се защитава дисертацията, както и на изискванията на ЗРАСРБ.

4. Автореферат

Авторефератът е с обем 35 страници, изготвен е съгласно академичните стандарти и нормативните изисквания като представя в резюме основните части на дисертационния труд, използваната методология и теоретична рамка, съдържа формулиране на основните проблеми, научно-приложни резултати и изводи, както и информация за публикациите по темата на дисертацията. Направена е самооценка на научните приноси, която е адекватна на представеното в самата дисертация.

5. Публикации

В съответствие с нормативните изисквания са представени публикации (общо 5) по темата на дисертацията, които доразвиват отделни аспекти на изследването, както и връзката с актуални проблеми: видовете модели на съдебни съвети в Европа, европейските стандарти за независимост на съдебната власт, проблеми на върховенството на правото, проблеми на стратегическото управление на съдебната система. Публикациите са в академични издания с научно рецензиране (публикувани от УИ „Св. Климент Охридски“ в периода 2019-2023 г.). Представените публикации показват задълбоченост и последователност в академичната подготовка (общотеоретична и специализирана), както и пълноценно изградени изследователски умения у дисертанта.

6. Препоръки и бележки

Като имам предвид цялостния и задълбочен характер на изследването, направените важни научни и научно-приложни изводи, както и предложенията за усъвършенстване на законодателството, основната ми препоръка е свързана с евентуална бъдеща преработка на текста с цел издаването като самостоятелна монография. За тази цел е необходимо и допълване с оглед новоприетите промени в Конституцията през м. декември 2023 г., както и предстоящото изработване и приемане на изцяло нов Закон за съдебната власт до средата на 2024 г.

7. Обща оценка

За цялостната оценка на академичните качества на Снежина Календжијева, следва да се изтъкне нейното активно участие в национални и международни академични форуми, организирани от катедра „Публична администрация“ и от Философския

факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, осъществените специализации във Фридрих Вилхелмс Университет (Бон, Германия), в Бундестага на Германия, участие в различни семинари, стажове и обучителни програми. Също така, следва да се има предвид нейната преподавателска дейност, първоначално по време на редовната докторантура, а след това като хоноруван преподавател по конституционно право и административно право и процес. Отзивите от страна на студентите за метода и стила на преподаване са изключително положителни.

Заклучение

Дисертацията и свързаните с нея публикации отговарят на академичните стандарти и нормативните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Като имам предвид актуалността и значимостта на темата, задълбочеността и качеството на изследователската работа, постигнатите научни и научно-приложните резултати и приноси, **давам положителна оценка и убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Снежина Стоянова Календжиева-Великова образователната и научна степен „доктор“ в Професионално направление: 3.3. Политически науки (Публична администрация).**

23.01.2024 г.

С уважение:

/доц. д-р Атанас Славов/